

Agnieszka Krześ

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

DELIMITACJA POLSKICH OBSZARÓW METROPOLITALNYCH

Streszczenie: Metropolie, nazywane często „lokomotywami wzrostu”, koncentrują najważniejsze funkcje, inwestycje i innowacje, a także wyspecjalizowane usługi oraz szkoły wyższe. Wszystkie te elementy bezpośrednio lub pośrednio przedkładają się na jakość życia mieszkańców i stanowią nieodzowny element rozwoju współczesnej gospodarki. Z tego względu istotne jest prawidłowe funkcjonowanie i stały rozwój polskich obszarów metropolitalnych. Artykuł przedstawia podstawowe zagadnienia dotyczące delimitacji polskich obszarów metropolitalnych oraz zawiera propozycje ich rozwiązania i prawnego uregulowania.

Słowa kluczowe: delimitacja, metropolia, obszar metropolitalny problemy polskich metropolii.

1. Wstęp

We współczesnej globalizującej się gospodarce coraz większą rolę odgrywają metropolie. To one, kumulując na swoim obszarze dobrze wykształconą kadrę, ośrodki naukowo-badawcze, wysokie technologie, usługi i inne nowoczesne działalności, stają się biegunami wzrostu. W gospodarce opartej na wiedzy to właśnie metropolie będą decydowały o poziomie rozwoju gospodarczego regionu, a nawet całego kraju. Funkcjonowanie i rozwój polskich metropolii zależy także od przepisów prawa, które mogą wpływać na ich rozwój zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. W Polsce jak dotąd nie wprowadzono ustawy, która regulowałaby działalność polskich metropolii. Nie powstała nawet jednolita definicja takich podstawowych pojęć, jak metropolia czy obszar metropolitalny. W związku z wielością proponowanych definicji pojawił się także problem sposobu dokonania delimitacji polskich obszarów metropolitalnych. W literaturze pojawiają się różne metody ich wyznaczania, co wynika nie tylko z odmiennego definiowania pojęcia obszarów metropolitalnych, ale

także z różnic w oddziaływaniu poszczególnych miast na otoczenie¹. Problem ten jest niezwykle istotny, gdyż przyjęcie konkretnych kryteriów jako podstawy określenia granic obszarów metropolitalnych może mieć istotny wpływ na ich rozwój społeczno-gospodarczy.

Celem niniejszego opracowania jest analiza problemu delimitacji polskich metropolii, przedstawienie dotychczasowych rozwiązań w zakresie ich wyznaczenia oraz prawnego uregulowania, a także określenie kierunków przyszłych działań, niezbędnych do prawidłowego rozwoju i funkcjonowania polskich metropolii.

2. Metropolia, obszar metropolitalny oraz proces metropolizacji

W kontekście rosnącej pozycji i roli miast proces metropolizacji zyskuje na znaczeniu. Przez pojęcie to rozumie się podejmowanie w skali ponadnarodowej przez niektóre duże miasta funkcji kierowniczych w sferze gospodarczej oraz politycznej i/lub funkcji wzorotwórczych w kulturze². Z kolei termin ‘metropolia’ nie jest jednoznacznie zdefiniowany w literaturze. Różni autorzy przyjmują w tym zakresie odmienne kryteria. B. Jałowicki metropolią nazywa miasto, które liczy co najmniej 500 tys. mieszkańców oraz charakteryzuje się następującymi cechami: doskonałością usług, instytucji i wyposażenia, potencjałem innowacyjnym w zakresie technicznym, ekonomicznym, społecznym, politycznym i kulturalnym oraz wyjątkowością i specyfiką miejsca³. Według A. Pruska jest to duża aglomeracja miejska odgrywająca istotną rolę w gospodarce światowej, oparta na zasobach endogenicznych, a jednocześnie spełniająca funkcje egzogeniczne dla gospodarki światowej⁴. Metropolia bezsprzecznie przejmuje funkcje wyższego rzędu, do których można zaliczyć: bycie ośrodkiem władzy i administracji, doradztwa ekonomicznego, technicznego, społecznego i politycznego, przetwarzania informacji, usług bankowych, prawniczych i ubezpieczeniowych. W jej otoczeniu koncentrują się działania zaopatrzeniowe, produkcyjne, wypoczynkowe i komunikacyjne, czyli przede wszystkim przejmuje

¹ M. Smętkowski, *Delimitacja obszarów metropolitalnych w Polsce – nowe spojrzenie*, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych, Uniwersytet Warszawski, http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/poziom_krajowy/polska_polityka_przestrzenna/zespol_realizacyjny_KPZK/Documents/535dfcf91f934378972bdbda34e64fceDelimitacjaobszarwmetropolitalnychwPolscenowespoj.pdf.

² B. Jałowicki, *Globalny świat metropolii*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2007, s. 103.

³ Tamże.

⁴ A. Prusek, *Metropolizacja w Polsce – szansa czy utopia?*, [w:] *Gospodarka przestrzenna XXI wieku – nowe wyzwania*, red. S. Korenik, Z. Przybyła, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 416.

funkcje wymagające dużych przestrzeni, w zwartej formie, o niskiej cenie nabycia, w okolicy niskiego natężenia hałasu i z dobrym połączeniem komunikacyjnym⁵.

W pełni rozwinięte i wykształcone metropolie posiadają obszary metropolitalne⁶. Obejmują one tereny podmiejskie i rolnicze, które znajdują się w bezpośredniej sferze oddziaływania, a więc znajdują się tam np. miejsca pracy czy osiedla mieszkaniowe⁷. Pojęcie ‘obszar metropolitalny’ jest zdefiniowane w Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r., zgodnie z którą należy je rozumieć jako obszar wielkiego miasta oraz powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, został ustalony w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju⁸.

3. Problemy polskich metropolii

Od kilkunastu lat także polskie miasta rozwijają się i próbują włączyć do sieci, w których obecnie funkcjonują metropolie. Unia Metropolii Polskich wyróżnia 12 metropolii, do których zaliczane są: Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa i Wrocław⁹. W literaturze spotykany jest pogląd, iż żadne polskie miasto nie jest w pełni wykształconym ośrodkiem metropolitalnym. Najszybciej rozwijająca się stolica dopiero pretenduje do miana rozwiniętej metropolii europejskiej, natomiast pozostałe odgrywają ważną rolę krajową.

Aby ułatwić kształtowanie się, funkcjonowanie i rozwój polskich metropolii w kraju i na arenie międzynarodowej, konieczne jest wprowadzenie regulacji prawnych, choćby w podstawowym zakresie. Za M. Lackowską można stwierdzić, że panuje zgoda w stosunku do następujących kwestii¹⁰:

- istnieje wyraźna potrzeba spójnego kształtowania obszarów metropolitalnych, wymagająca uzgodnienia polityk oraz scalania działań pojedynczych jednostek samorządowych tworzących dany obszar,
- uzgadnianie powinno być uregulowane prawnie,
- regulacje te powinny uwzględniać specyfikę każdej aglomeracji.

⁵ D. Rynio, *Rozwój obszarów otoczenia metropolii (wybrane aspekty)*, [w:] Biblioteka Regionalisty nr 10, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010, s. 200.

⁶ I. Ładysz, *Konkurencyjność obszarów metropolitalnych w Polsce*, Wydawnictwo CeDeWu, Wrocław 2009, s. 51.

⁷ M.J. Nowak, *Polityka przestrzenna w polskich obszarach metropolitalnych*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2010, s. 14.

⁸ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, DzU 2003, nr 80, poz. 717, art. 2.

⁹ <http://www.selfgov.gov.pl/> (1.11.2012).

¹⁰ M. Lackowska, *Zarządzanie obszarami metropolitalnymi w Polsce. Między dobrowolnością a imperatywem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, s. 141–142.

Świadomi potrzeby kształtowania polityki metropolitalnej politycy rozpoczęli dyskusje już w roku 1991, kiedy to szeroko omawiana była koncepcja obszaru funkcjonalnego Warszawy¹¹. Długoletnie prace nie przyniosły jak dotąd znaczących rezultatów. Najbliższe wejście w życie i prawnego uregulowania sytuacji polskich metropolii był projekt Ustawy o polityce miejskiej państwa i współpracy jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie z 2009, jednak prace nad nim zostały wstrzymane. Obecnie proponuje się odejście od koncepcji ustawy, która stanowiłaby prawo wiążące wszystkie obszary metropolitalne. Trwają prace nad projektem ustawy regulującej funkcjonowanie tylko jednego, śląskiego obszaru metropolitalnego, który ma być przykładem dla uregulowań prawnych w stosunku do pozostałych polskich metropolii.

Wśród obszarów problemowych dotyczących polskich obszarów metropolitalnych znalazły się m.in.: ich delimitacja, sposób włączenia do systemu podziału terytorialnego kraju, celowość wyodrębniania kolejnej jednostki samorządu terytorialnego czy opieranie się na już istniejących, finansowanie obszarów metropolitalnych, zakres kompetencji i lista zadań, które miałyby zostać powierzone organom zarządzającym nimi. Podstawowy wydaje się pierwszy punkt, czyli delimitacja. Wynika to przede wszystkim z faktu, że aby stworzyć ramy prawne dla funkcjonowania obszarów metropolitalnych, należy najpierw ustawowo zdefiniować ten termin, określić liczbę obszarów metropolitalnych oraz wytyczyć ich granice.

Konieczność uregulowania przepisami prawa zasad funkcjonowania obszarów metropolitalnych w strukturze administracyjnej kraju jest oczywista. Władze lokalne nie radzą sobie z zarządzaniem ponadlokalnym, gdyż brak jest adekwatnych instrumentów prawnych i ekonomicznych, a to z kolei powoduje problemy w harmonijnym zagospodarowaniu danego obszaru, w tym m.in. zakłócenia ładu przestrzennego. Bez wątplenia domeny takie, jak planowanie przestrzenne czy komunikacja i transport, których zasięg oddziaływania wykracza poza granice administracyjne pojedynczej gminy, powinny być realizowane przy współpracy pomiędzy różnymi podmiotami. Aby jednak wprowadzić uregulowania dotyczące działalności i funkcjonowania obszarów metropolitalnych, najpierw należy określić ich granice. Toczącą się od wielu lat dyskusję trzeba rozpocząć od przyjęcia określonych kryteriów społecznych oraz ekonomicznych, na podstawie których będzie można dokonać delimitacji.

4. Delimitacja obszarów metropolitalnych

Termin ‘delimitacja’ wywodzi się z łacińskiego *delimitario* (*de + limitare*), co oznacza wyznaczanie, określanie granic lub obrębu badanego terenu¹², a zatem wyodręb-

¹¹ Tamże, s. 142.

¹² I. Ładysz, wyd. cyt., s. 51.

nianie pewnego obszaru na podstawie określonych kryteriów. W literaturze istnieje zgoda co do potrzeby wyznaczenia granic obszarów metropolitalnych w kraju, brak konsensusu jednak co do zasad i kryteriów ich delimitacji.

Po roku 1989, kiedy Polska wkroczyła w fazę przyspieszonego rozwoju, pojawił się spór na temat celowości wydzielania obszarów metropolitalnych. Sceptycy podnosili argument istnienia celowych związków gminnych jako podstawowej formy współpracy między gminami. Nie można jednak uznać tej formy za substytut wydzielenia obszarów metropolitalnych i wystarczające pole współpracy, metropolie są bowiem tworem stałym, realizującym wspólne cele w sposób ciągły, a nie doraźny, jak w związkach gminnych. Ważnym argumentem w tym sporze jest fakt, że ustawa regulująca działalność obszarów metropolitalnych nie będzie kolidowała z działalnością związków¹³.

Zgoda co do delimitacji obszarów metropolitalnych w Polsce nie poskutkowała dobrymi praktykami ze względu na rozbieżności poglądów na temat sposobu jej przeprowadzenia. J. Danielewicz i T. Markowski wyróżniają 4 takie sposoby¹⁴:

- 1) na podstawie mierników mobilności ludności (dojazdy do pracy, migracje stałe),
- 2) oparte na jednostce statystycznej NUTS-3, tworzenie obszaru metropolitalnego na podstawie grupy powiatów bezpośrednio sąsiadujących z miastem centralnym,
- 3) dobrowolne przystąpienie poszczególnych gmin i powiatów sąsiadujących z miastem centralnym,
- 4) na podstawie czynników społecznych, gospodarczych, dostępności do metropolii oraz warunków przyrodniczych.

Odgórnie wyznaczanie granic obszaru metropolitalnego przez ustawę, bez uwzględnienia cech funkcjonalnych, wydaje się dalekie od właściwego. Przede wszystkim sztuczne narzucenie gminom przynależności do obszaru metropolitalnego, gdy brakuje współpracy, a siła powiązań społecznych i ekonomicznych z miastem centralnym jest niewielka, może skutkować niedopasowaniem prawa do rzeczywistości oraz negatywnie wpływać na rozwój całego obszaru. Z kolei oparcie współpracy jedynie na zasadzie dobrowolności wiąże się z ryzykiem wystąpienia gmin ze współpracy w trakcie realizacji projektu z przyczyn niepodyktowanych racjonalnymi argumentami, a np. sympatiami politycznymi. Ponadto warto zwrócić uwagę na świadomość wspólnych celów władz poszczególnych gmin. Z tych względów najwłaściwsze wydaje się rozwiązanie oparte na wskaźnikach społecznych, gospodarczych i komunikacyjnych oraz powiązaniach funkcjonalnych poszczególnych gmin z miastem centralnym.

¹³ Na podstawie Opinii z 8 października 2007 r. o projekcie założeń do projektu ustawy metropolitalnej (Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji) RL-0303-113/07, <http://radalegislacyjna.gov.pl/dokumenty/opinia-z-8-pazdziernika-2007-r-o-projekcie-zalozen-do-projektu-ustawy-metropolitalnej>.

¹⁴ M.J. Nowak, wyd. cyt., s. 16.

W tym miejscu pojawia się jednak pytanie, na podstawie jakich wskaźników należy wydzielić obszary metropolitalne. I. Ładysz wśród kryteriów delimitacji wyróżnia: dzienny system miejski, liczbę mieszkańców, gęstość zaludnienia, wielkość i dynamikę migracji z ośrodka centralnego na tereny obszaru metropolitalnego, liczbę działających podmiotów gospodarczych i ich charakter, związki funkcjonalne miasta z otoczeniem, a także wolę polityczną potencjalnych podmiotów polityki metropolitalnej¹⁵. E. Paturalska-Nowak wymienia kryteria: demograficzne, ekonomiczno-społeczne, komunikacyjne i gospodarcze¹⁶. Wskaźniki delimitacji szczegółowo opisują także T. Markowski i T. Marszał, którzy wymieniają następujące kryteria¹⁷: funkcjonalne, demograficzne, ekonomiczne, urbanistyczne, techniczne, społeczne, tzw. dzienny system miejski (*daily urban system*), zarządzania oraz spójności przestrzennej.

W tym kontekście niezbędne jest odniesienie do definicji i kryteriów delimitacji przyjętych w projektach tzw. ustaw metropolitalnych. Zgodnie z projektem Ustawy o rozwoju miast i obszarach metropolitalnych z roku 2008, pojęcie obszaru metropolitalnego zostało określone jako ciągły przestrzennie kompleks osiedleńczy obejmujący co najmniej jedną metropolię jako jego centrum oraz powiązane funkcjonalnie z centrum jego bezpośrednie otoczenie, w postaci jednostek osadniczych różnej wielkości o charakterze miejskim, podmiejskim lub wiejskim, położonych na terenie sąsiadujących lub także kolejnych gmin. Obszary metropolitalne miały być tworzone przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia. Powinny liczyć nie mniej niż 1 mln mieszkańców, a średnia gęstość zaludnienia wynosić co najmniej 200 osób na km². Jednocześnie w projekcie znalazł się przepis, który w szczególnych przypadkach (gdy istnieje natężenie problemów zarządzania publicznego, a władze miasta wykazały dorobek i doświadczenie we współdziałaniu z sąsiadującymi jednostkami) umożliwi odstępstwa od tych ustaleń. Wówczas obszar metropolitalny mógłby liczyć 500 tys. mieszkańców, a średnia gęstość zaludnienia – co najmniej 200 mieszkańców na km². Przy wyodrębnianiu takiej jednostki istotne jest, że granice obszaru metropolitalnego mogą przecinać teren powiatu, a także wykraczać poza teren nie tylko województwa, ale i kraju. Zgodnie z tym projektem, obszar metropolitalny nie stanowił jednostki zasadniczego podziału terytorialnego państwa¹⁸.

Natomiast w projekcie Ustawy o polityce miejskiej i współpracy jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie z 2009 r. zawarto przepis, że obszar metropolitalny można ustanowić na obszarze, który stanowi ciągły przestrzennie układ osadniczy, obejmujący co najmniej jedno miasto na prawach powiatu wraz z otaczającymi je gminami, charakteryzujący się silnymi związkami funkcjonalno-prze-

¹⁵ I. Ładysz, wyd. cyt., s. 57–58.

¹⁶ M.J. Nowak, wyd. cyt., s. 15–16.

¹⁷ T. Markowski, T. Marszał, *Metropolie, obszary metropolitalne, metropolizacja. Pojęcia podstawowe*, PAN Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa 2006, http://www.kpzk.pan.pl/images/stories/pliki/Metropolie_obszary_metropolitalne_metropolizacja.pdf (1.11.2012).

¹⁸ Na podstawie projektu Ustawy o rozwoju miast i obszarach metropolitalnych z roku 2008.

strzennymi, w tym dużym przepływie osób, towarów i usług, oraz intensywnym zagospodarowaniem i dużą gęstością zaludnienia w skali całego terenu. Ponadto zaznaczono, że obszar może obejmować gminy położone wewnątrz wyznaczonego obszaru nawet w przypadku braku silnych powiązań z miastem na prawach powiatu. Podobnie jak w poprzednim projekcie, obszary metropolitalne ustanawia Rada Ministrów w drodze rozporządzenia, jednak liczba mieszkańców powinna wynosić co najmniej 2 mln i co najmniej 200 mieszkańców na km². W szczególnych przypadkach zachowano jednak możliwość tworzenia obszarów o liczbie mieszkańców nie mniejszej niż 500 tys.¹⁹

Jako że żaden z projektów nie wszedł w życie, najwłaściwsze wydaje się oparcie procesu delimitacji na metodzie zawartej w Zaktualizowanej Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Jednak także tutaj napotyka się problem podmiotu dokonującego delimitacji. Zgodnie z Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, określenie uwarunkowań, celów i kierunków zrównoważonego rozwoju kraju, a w szczególności podstawowych elementów krajowej sieci osadniczej, z wyodrębnieniem obszarów metropolitalnych, jest zadaniem KPZK²⁰. W rozdziale 3., dotyczącym planowania przestrzennego w województwie, czytamy jednak, że to w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz określa się w szczególności [...] obszary problemowe wraz z zasadami ich zagospodarowania oraz obszary metropolitalne²¹. Wynika z tego, że delimitacja obszarów metropolitalnych powinna zostać przeprowadzona zarówno w KPZK, jak i planach wojewódzkich. W związku z omówioną sytuacją w KPZP autorzy ograniczyli się jedynie do wskazania obszarów metropolitalnych, natomiast dokładnej delimitacji powinny dokonać odpowiednie samorządy terytorialne²².

Na szczególną uwagę zasługuje nowa metoda delimitacji obszarów metropolitalnych ujęta w KPZK, użyto w niej bowiem metody zaproponowanej przez M. Smętkowskiego, uwzględniającej wskaźnik statyczny wyrażony przez dochód własny gminy (wraz z udziałem w podatkach państwowych) w przeliczeniu na jednego mieszkańca oraz wskaźnik dynamiczny obrazujący zmiany liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców, bilans migracji na 1000 mieszkańców oraz liczbę przedsiębiorstw prywatnych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców²³. Ze względu na uniwersalność wskaźników przy wyznaczaniu granic

¹⁹ Na podstawie projektu Ustawy o polityce miejskiej państwa i współpracy jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie, 2009.

²⁰ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r...., art. 47, ust. 2, pkt 1.

²¹ Tamże, art. 39, ust. 3, pkt 4.

²² Zaktualizowana Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa 2005, <http://www.funduszeszestrakturalne.gov.pl/informator/npr2/dokumenty%20strategiczne/kpz.pdf> (1.11.2012).

²³ Tamże.

obszarów metropolitalnych zastosowano 5 zasad²⁴: maksymalnej odległości (50 km między centrum metropolii a otoczeniem), bliskiego sąsiedztwa (bez względu na siłę powiązań funkcjonalnych do obszaru metropolitalnego zaliczone zostają wszystkie gminy leżące w bezpośrednim sąsiedztwie miasta-matki), ciągłości (w skład obszaru metropolitalnego mogą wchodzić gminy bezpośrednio sąsiadujące lub gminy sąsiadujące z metropolią przez inne gminy), zwartości (w skład obszaru metropolitalnego wejdą także gminy, które nie wykazywały powiązań z ośrodkiem metropolitalnym i nie spełniały warunków koniecznych dla ich włączenia, jednak wszystkie gminy sąsiadujące wchodzi w skład obszaru) oraz rozłączności (gmina może przynależeć tylko do jednego obszaru metropolitalnego). Wyznaczanie rozpoczęto od określenia miast rdzeniowych, które potencjalnie mogą stanowić obszary metropolitalne o liczbie ludności przekraczającej 500 tys.; zaliczono do nich: Warszawę, Łódź, Kraków, Wrocław, Poznań, Gdańsk, Szczecin, Bydgoszcz, Lublin oraz Katowice. Następnie określono gminy położone w pobliżu tych miast, charakteryzujące się wysokim poziomem rozwoju oraz jego wysoką dynamiką i na tej podstawie wyodrębniono zwarty obszar składający się z miasta rdzeniowego oraz tych gmin. Dla tak wyznaczonych obszarów obliczono się liczbę ludności (500 tys.) i na jej podstawie wyróżniono wyróżniono 9 obszarów metropolitalnych: bydgosko-toruński, krakowski, łódzki, poznański, śląski, szczeciński, trójmiejski, warszawski i wrocławski. W KPZP podkreślono umowność tego sposobu delimitacji, gdyż w głównej mierze został on oparty na kryteriach ilościowych, a wyznaczone obszary metropolitalne, poza warszawskim, spełniają kryteria jakościowe w niepełnym stopniu; ostateczna delimitacja powinna więc uwzględniać także więzi funkcjonalne przy opracowaniu planu zagospodarowania województwa²⁵.

5. Zakończenie

Coraz większą rolę w rozwoju odgrywają metropolie i to od ich pozycji może w przyszłości zależeć pozycja Polski na arenie międzynarodowej i w gospodarce światowej. Czy i w jaki sposób polskie metropolie włączą się do sieci światowych metropolii, będzie zależało od tego, jak poradzimy sobie z niedorozwojem funkcji metropolitalnych oraz zacofaniem infrastrukturalnym²⁶. Metropolii nie da się wykreować tylko metodami administracyjnymi i finansowaniem ich rozwoju ze środków publicznych²⁷. Jednak z pewnością, dzięki odpowiednim przepisom prawa, można

²⁴ M. Smętkowski, wyd. cyt.

²⁵ Zaktualizowana Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju...

²⁶ S. Korenik (red.), *Kształtowanie się Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego w warunkach integracji europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 14–15.

²⁷ A. Prusek, wyd. cyt., s. 426.

ułatwić i przyspieszyć ich rozwój. Mimo dostrzeżenia wyraźnej potrzeby ustanowienia podstawy prawnej dla rozwijających się i funkcjonujących już dziś obszarów metropolitalnych, nie wprowadzono w życie żadnych przepisów. Brak ujednoliconej terminologii i rozbieżność poglądów na funkcjonowanie obszarów metropolitalnych skutkują przedłużającą się dyskusją, m.in. nad sposobem doboru kryteriów delimitacji tych obszarów. Brak konsensusu w tym względzie hamuje dalsze prace regulacyjne. Z jednej strony odgórnie narzucone kryteria delimitacji mogą spowodować niedopasowanie struktur do rzeczywistych warunków, natomiast z drugiej brak porozumienia w tej kwestii powoduje dalsze opóźnienia rozwoju polskich obszarów metropolitalnych w stosunku do metropolii światowych. Mimo licznych czynników ograniczających i utrudniających delimitację, wśród których wymienia się m.in. chaos przestrzenny, niedopasowany układ komunikacyjny, niską jakość komunikacji publicznej, nieuporządkowaną gospodarkę wodno-ściekową oraz problem ochrony środowiska²⁸, ujednolicenie terminologii i określenie sposobów delimitacji obszarów metropolitalnych wydaje się najistotniejsze dla ułatwienia i przyspieszenia dalszego rozwoju polskich metropolii. Ze względu na realne potrzeby rozwojowe niezbędne jest uchwalenie ustawy opartej na kryteriach, które większość autorów uznaje za potrzebne i celowe, a w toku jej realizacji wprowadzenie zmian wynikających z dotychczasowych doświadczeń krajowych i zagranicznych.

Literatura

- Jałowiecki B., *Globalny świat metropolii*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2007.
- Korenik S. (red.), *Kształtowanie się Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego w warunkach integracji europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.
- Lackowska M., *Zarządzanie obszarami metropolitalnymi w Polsce. Między dobrowolnością a imperatywem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.
- Ładysz I., *Konkurencyjność obszarów metropolitalnych w Polsce*, Wydawnictwo CeDeWu, Wrocław 2009.
- Markowski T., Marszał T., *Metropolie, obszary metropolitalne, metropolizacja. Pojęcia podstawowe*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa 2006, http://www.kpzk.pan.pl/images/stories/pliki/Metropolie_obszary_metropolitalne_metropolizacja.pdf
- Nowak M.J., *Polityka przestrzenna w polskich obszarach metropolitalnych*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2010.
- Opinia Rady Legislacyjnej z 8 października 2007 r. o projekcie założeń do projektu ustawy metropolitalnej (Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji) RL-0303–113/07, <http://radalegisacyjna.gov.pl/dokumenty/opinia-z-8-pazdziernika-2007-r-o-projekcie-zalozen-do-projektu-ustawy-metropolitalnej>.
- Projekt ustawy o polityce miejskiej państwa i współpracy jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie, 2009.
- Projekt ustawy o rozwoju miast i obszarach metropolitalnych, 2008.

²⁸ M.J. Nowak, wyd. cyt., s. 17.

- Prusek A., *Metropolizacja w Polsce – szansa czy utopia?*, [w:] *Gospodarka przestrzenna XXI wieku – nowe wyzwania*, red. S. Korenik, Z. Przybyła, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011.
- Rynio D., *Rozwój obszarów otoczenia metropolii (wybrane aspekty)*, [w:] Biblioteka Regionalisty nr 10, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010.
- Smętkowski M., *Delimitacja obszarów metropolitalnych w Polsce – nowe spojrzenie*, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych, Uniwersytet Warszawski, http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/poziom_krajowy/polska_polityka_przestrzenna/zespol_realizacyjny_KPZK/Documents/535dfcf91f934378972bdbda34e64fceDelimitacjaobszarwmetropolitalnychwPolsce-nowespojir.pdf.
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, DzU 2003, nr 80, poz. 717.
- Zaktualizowana Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa 2005, <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/informator/npr2/dokumenty%20strategiczne/kpzk.pdf>.
- <http://www.selfgov.gov.pl>.

DELIMITATION OF POLISH METROPOLITAN AREAS

Summary: Metropolises are a force that drives the growth of the economy, attracts well educated individuals, clusters investors and innovations. Proper functioning and sustainable development of metropolitan areas affect the quality of life and growth of the economy. The paper is an overview of the basic problems of Polish metropolitan areas, especially delimitation of Polish metropolitan area and contains an attempt of the solution and legal regulations.

Keywords: delimitation, metropolitan area, metropolis, problems of Polish metropolises.